

UN OM MODEL AL CULTURII ȘI AL VIEȚII SOCIALE LA RĂCĂCIUNI, PREOTUL VASILE HEISU (1911-1971)

A model of the culture and the social life of Racaciuni, the priest Vasile Heisu (1911-1971)

Abstract

The author presents some of the most important aspects from the the life of the priest Vasile Heisu. The priest, through his given donation towards the Museum of Bacău, he has put the headstone for the Ethnography department.

Key Words: *priest, Vasile Heisu, Borzești Church, museum donation*

Cuvinte cheie: *preot, Vasile Heisu, Biserica din Borzești, donație muzeului*

A fost un om de înaltă ținută socială, care prin munca desfășurată, a făcut cinste serviciului pentru care a fost pregătit și care l-a închinat cu multă dăruire în slujba patriei și a obștei satești. A lucrat cu multă conștiinciozitate și pasiune, angajându-se în unele opere sociale la care mulți nu se încumetau să se angajeze. El nu se da în lături de la greu, ori cât de mare ar fi fost.

Vasile Heisu, a venit ca preot la Răcăciuni la 14 martie 1952, de la Răcăuți.

S-a născut la 29 august 1911, din părinți țărani din satul Băsești-Hăineala, unde a făcut și cursurile primare. Urmează seminarul la Roman, facultatea de teologie la Cernăuți pe care o termină în 1936, apoi cursuri de îndrumare misionară seria II la Institutul Teologic Universitar București, pe care le termină cu media 9,50. Prin anii 1936-1938, îndeplinește funcția de subnotar la Pârjol și Băhnășeni.

De la 27 iulie 1938 și până în martie 1940, funcționează ca preot în satul Nărujul-Mic din județul Vrancea. Aici, în afară de de activitatea pastorală, formează un Comitet din țărani ai satului și, în calitate de președinte al acestui Comitet, reușește să ridice o școală în sat din temelie, cum nu mai fusese acolo. Pentru acest lucru, conducerea județului îi aduce mulțumiri scrise.

La 1 martie 1940, se transferă la parohia Răcăuți, unde funcționează până la 14 martie 1952. La distanță de numai câțiva kilometri se afla biserica monument istoric a lui Ștefan cel Mare din Borzești, care era închisă din anul 1893, din cauza șubrezirii zidurilor măcinate de apa ploilor scursă din acoperișul stricat, iar cutremurul din 1940 înrăutățise și mai mult situația. Comisia Monumentelor Istorice făcuse ceva reparații prin 1904, 1929 și 1939, dar niciodată complet consolidate și de fiecare dată mai rămânea ceva de făcut și vremea grăbea măcinarea ei.

Din cauza aceasta, biserica stătea închisă și nimeni nu se încumeta să facă serviciu religios în ea, pentru că oricând putea să se dărâme și pericolul era destul de mare pentru enoriași.

Vasile Heisu, văzând starea în care se găsește acest scump monument istoric, cere Episcopiei Romanului să afilieze biserica din Borzești la parohia Răcăuți, motiv de a se putea ocupa personal de ea, întrucât în câțiva ani era amenințată cu prăbușirea sigură, și satul Borzești la acea dată avea numai 52 de familii de ortodocși, 30 de catolici și nu aveau posibilitatea de a o repara. Vasile Heisu, după ce stă de vorbă cu sătenii și din Borzești și din Răcăuți, formează un comitet, în fruntea căruia se găsea în persoană, și cu aprobarea județului face și câteva echipe care au mers la mai multe biserici și sate din județ, reușind să colecteze sumele necesare. Totodată s-a primit și ajutor bănesc de la Episcopia Romanului și de la Ministerul Cultelor, precum și a Patriarhiei. Cu aceste sume s-a reușit să se consolideze și să se restaureze tot interiorul și exteriorul întregii biserici din Borzești-Bacău.

Conducătorul tehnic al lucrărilor a fost italianul De-Monte Giuseppe, iar zidari restauratori au fost frații italieni Maoro, Osvaldo și Antonio Cielto. Exteriorul a fost executat cu piertarii Ludovic Bancia, Andrei Enciu și Gh. Simion, iar pictor restaurator a fost C. Teodoru.

La 6 iulie 1952, se face resfințirea bisericii din Borzești în fața câtorva mii de locuitori din satele de pe Valea Troțușului. Episcopia îi aduce mulțumiri pentru această realizare.

Această lucrare atât de valoroasă, de restaurare a bisericii din Borzești-Bacău, a fost un act de mare importanță, prin care numai Vasile Heisu, prin stăruința și munca pe care a desfășurat-o, a reușit să redeschidă ușile unui monument care fusese închis de peste 57 de ani, ceea ce alții nu au reușit să facă.

La 7 aprilie 1957, la împlinirea a 500 de ani de la urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare, Vasile Heisu, a reușit să adune oamenii satelor din jurul Borzeștiului și de pe Valea Troțușului. Această acțiune de omagiu adus Voievodului Ștefan cel Mare, a fost organizată tot din inițiativa lui Vasile Heisu, care în fața mulțimii adunate la această sărbătoare a evocat viața și personalitatea marelui Voievod.

În lucrările personale, Vasile Heisu scrie: „Colina din jurul bisericii din Borzești era plină de oameni: bătrâni cu plele încărunțite, pensionari și țărani pogorâți de pe toate văile, însă cei chemați, intelectualii și preoții, nici unul nu s-au prezentat... Pe tribuna improvizată în fața biserici s-a slujit Liturghie și Parastas numai de doi preoți, de preotul Sătulu Ioan și de mine, iar răspunsurile au fost date de corul bisericii din Răcăciuni, format din 40 de persoane și condus de cantorul Vasile Bâra din Răcăciuni. Și fiindcă nu s-a prezentat nici un conferențiar rânduie, a fost ca, cuvântul comemorativ să-l rostesc eu....”

La câteva zile după această comemorare a apărut în ziarul *Scânteia*” de miercuri 10 aprilie 1957, pe pagina a doua, articolul: **În satul unde a copilărit Ștefan cel Mare**. Trimisul special al *Scânteii*, cu ocazia acestei comemorări de la Borzești, scrie: „În aceste zile de aprilie, se împlinesc cinci secole de la înscăunarea lui Ștefan cel Mare ca domn al Moldovei. La Borzești evenimentul a prilejuit în dimineața zilei de duminică, o adevărată sărbătoare. Sute de țărani, veniți și din satele vecine, s-au întâlnit să cinstească

memoria domnitorului moldovean. Adunarea a avut loc la vechea biserică rămasă de pe vremea lui Ștefan cel Mare. Restaurată în anii din urmă, biserica se păstrează ca valoros monument istoric, ce evocă un trecut de lupte glorioase pentru libertatea poporului. Înăuntru ei se găsesc tablouri, fresce murale și o statuie bust care-l înfățișează pe Ștefan, Domn al țării Moldovei, iar pe frontispiciu se păstrează încă, scrisă în limba slavonă, inscripția de ctitorie. În fața mulțimii adunate la sărbătoare, un conferențiar local a evocat viața și personalitatea lui Ștefan cel Mare?

Vasile Heisu, venind la Răcăciuni din martie 1952, când încă nu terminase lucrările de restaurare la Borzești, dar se ocupa de ele în de-aproape, pentru că era mereu prezent când acolo, când la Răcăciuni, aici unde venise și-l preocupau alte gânduri, alte probleme care îl nemulțumeau în noua parohie.

Așa cum scrie într-o autobiografie: „După restaurarea legendarei biserici din Borzești, mi-am mutat câmpul de activitate la Răcăciuni-Bacău. Aici n-am avut norocul să găsesc lucrările pe plac. Cimitirul din jurul bisericii fără gard, în fața bisericii râpa abruptă a dealului „Pietroasa” cu înfățișare destul de urâtă, iar biserica zidită de logofătul Vasile Sturza între anii 1843-1852 era într-o stare de delăsare completă...”

Aici, la Răcăciuni, ca și la Nărujul Mic, ca și la Borzești, Vasile Heisu, se așterne pe muncă. În ședințele Comitetului parohial, ca și la biserică, propune oamenilor să fie ajutat să repare biserica rămasă cu multe fisuri și stricăciuni de la cutremurul din 10 noiembrie 1940, pe care nimeni nu s-a străduit s-o repare, să planteze cu arbori coasta dealurilor din jur și să cumpere s-au să construiască o casă parohială. Devizul lucrărilor se ridică la peste 350.000 lei, sumă peste puterile enoriașilor de la Răcăciuni. Consiliul și adunarea parohială, la propunerea preotului Vasile Heisu, aprobă să se strângă aceste fonduri prin înființarea unui atelier de producție de pungă și ambalaje din hârtie, necesare magazinelor din comerț, atelier asemănător atelierelor de producție mănăstirești. Atelierul ia ființă cu forme legale în noiembrie 1954 și funcționează până în august 1955, timp de 10 luni. Aici lucrau enoriașii din comună în număr de peste 150, apoi cu timpul s-a ajuns la un număr de peste 300 și din unele centre mănăstirești. În acest timp s-a realizat un fond de 800.000 lei, din care scăzându-se impozitul către stat de 270.000 lei rămânea un câștig net de 532.533 lei. S-a desființat funcționarea atelierului prin ordinul Episcopiei Romanului, pentru a nu se frâna dezvoltarea sectorului agricol socialist și s-a considerat că atelierul și-a atins ținta, iar atelierul s-a mutat la mănăstirea Măgura Târgu-Ocna. În timpul acesta scurt cât a funcționat acest atelier la Răcăciuni, mulți săraci și necăjiți au avut o frumoasă sursă de câștig între 400 și 1400 lei.

Undeva scrie Vasile Heisu: „Mărturisesc că zidirea unei școli în parohia Nărujul Mic-Vrancea, restaurarea bisericii legendare din Borzești, înființarea acestui atelier în care lucrau și-și câștigau existența mulți orfani, infirmi, suferinzi și săraci, reprezintă pentru mine amintirea a trei fapte nespuse de frumoase din viața mea”.

Din banii strânși, care au fost depuși în contul Centrului Eparhial Roman, cu scopul de a se restaura biserica Răcăciuni și a construi casa parohială, s-a făcut o lucrare

de mare valoare, dar cu unele greutăți. Episcopia Romanului anunță parohia Răcăciuni că din cei 532.533 lei depuși, i se va da numai 165.000 lei, deoarece și Episcopia are nevoie de unele fonduri.

Pe chestia aceasta a urmat un întreg proces la Consiliul Național Bisericesc, în urma căruia s-a dat rezoluția patriarhală de a se da toți banii parohiei, rezultați din munca enoriașilor. Această situație a apăsător greu asupra lui Vasile Heisu și i-a zdruncinat mult sănătatea.

Într-o expunere a sa biografică menționează: „Arăt că acest litigiu dintre parohie și Eparhie, pe mine ca paroh, m-a consumat foarte mult și revolta mi-a zdruncinat în mod simțit nervii și sănătatea”.

Din banii strânși, „a fost restaurată biserica Sf. Nicolae din Răcăciuni, atât în interior cât și în exterior, căci i s-a schimbat întreg acoperișul, reînnoindu-l cu tablă zincată, i s-au răzuit și retencuit din nou pereții, care au fost împodobiți cu pictură în frescă, executată în stil neobizantin de o echipă de cinci pictori conduși de pictorul Emil Ivănescu de la Curtea de Argeș. În biserică s-a schimbat pardoseala de gresie, turnându-se mozaic în carouri, iar în fața bisericii s-a construit din mozaic veranda de la intrare.

Cu această ocazie, s-au scos pietrele mormântale ale ctitorilor de pe mormintele din naos și s-au fixat pe zidurile exterioare ale bisericii. S-au făcut apoi trotuare în jurul bisericii.

Tot din aceste fonduri s-a cumpărat în centrul satului pentru parohie o casă cu două camere la demisol și trei la parter și cu 42 de prăjini de teren și grădină. Aici s-au plantat 1300 butuci de viță nobilă. De asemenea s-a mai construit un grajd și alte atenanse din cărămidă, alături de casă.

Vasile Heisu a avut și preocupări muzeistice, de a stânga obiecte arheologice și istorice, de artă bisericască și populară pentru alcătuirea unui muzeu etnografic, încă de când lucra la Răcăuți, unde a colectat de la așezarea neolitică, locul numit „Horgăi”, și din satele din jur.

În 1957, Episcopia Roman și Huși îl trimite la cursuri de specializare, muzeografice, la București, la Muzeul de Artă al R.S.R., ținute în vara acestui an. În felul acesta a reușit să fie absolvent al cursurilor de îndrumător de muzee de artă, muzee mănăstirești și monumente istorice bisericăști.

La Răcăciuni strânge o sumedenie de materiale arheologice din diferite epoci, numismatică, etnografie ș.a.

Întreaga casă parohială a fost transformată într-un adevărat muzeu, care a fost împărțit pe secții:

- a. colecția din epoca bronzului
- b. colecția de numismatică din epoca romană și feudală
- c. colecția de artă feudală
- d. colecția etnografică care conține pe lângă unelte de muncă ale bătrânilor și circa 70 costume naționale ale țăranilor și țăranilor din acest ținut, folosite între anii 1880-1940. Arătăm că aceste colecții stârnesc interes printre specialiștii din țară și chiar

de peste hotare care le-au studiat și televizat ca valori de artă ale poporului nostru.

Vasile Heisu s-a oferit să aranjeze și să înfrumusețeze grădina publică din centrul satului Răcăciuni, însă administrația comunală n-a dat voie, dar în schimb, i-a cerut suma de 20.000 lei, pentru ca lucrarea să pară că a fost făcută de comună și nu de parohie. Bani s-au luat, dar lucrarea nu s-a executat.

Casa muzeu ce a fost înființată la Răcăciuni a fost înzestrată cu mobilierul necesar, devenise atractivă și mult vizitată de unii excursioniști, oameni de specialitate, în special din București, Iași, Cluj ș.a.

Cu oamenii satului era foarte apropiat și prietenos. Cu toți vorbea și se sfătuia. Mulți îi cereau ajutorul sau sfatul, iar el, pentru fiecare, avea un cuvânt de îmbărbătare, de încurajare, pentru orice problemă de gospodărie sau de familie. Uneori, pe cei mai necăjiți îi ajuta și bănește. Adesea, la unii nevoiași, le restituia darul. De aceea, oamenii și întreg satul țineau mult la el, îl iubeau și era înconjurat și ajutat de toți când le cerea sprijinul pentru o lucrare obștească de care se simțea nevoie în satul respectiv. Era un om plin de omenie.

Activitatea desfășurată de Vasile Heisu, pentru binele obștesc, făcută cu atâta dăruire și pasiune, în munca profesională, pentru construirea unei școli, de restaurarea celui mai valoros monument istoric – biserica din Borzești, apoi restaurarea bisericii din Răcăciuni, ca și înființarea unui prețios muzeu pe Valea Siretului, la care a lucrat extrem de mult și din greu, uneori punându-i-se piedici, șicanat de unii, în toată munca ce a făcut-o pe parcursul vieții, a avut influență asupra sănătății sale. De aceea, către sfârșitul vieții, boala l-a doborât, cu toate îngrijirile medicale avute, în 11 iulie 1971 se stinge din viață, regretat de tot satul, care l-a condus pe drumul de veci și înmormântat la cimitirul din Răcăciuni.

Înainte de a se pierde, a donat muzeul local Muzeului de istorie din Bacău. Muzeul de istorie, în amintirea lui Vasile Heisu, a deschis într-o sală a Căminului Cultural Răcăciuni, „Colecția Vasile Heisu”, secția de etnografie a muzeului județean.

Memoria lui Vasile Heisu, va rămâne pentru totdeauna în sufletele și inimile aceluia care l-au cunoscut, l-au apreciat și iubit, pentru că a fost un om de elită al vieții sociale și culturale a Bacăului, realizând opere de valoare care i-au eternizat memoria.

Nicolae Mitrofan*

* **Nicolae Mitrofan** (1909-1989), a fost învățător emerit în comuna Răcăciuni. El este autorul unei **Monografii a comunei Răcăciuni**, terminată în anul 1980, păstrată în manuscris la Direcția Județeană Bacău a Arhivelor Naționale și la Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău. Din această monografie, am extras medalionul închinat **preotului Vasile Heisu** (1911-1971), cel care prin donația făcută Muzeului Județean de Istorie Bacău (nr.2826/ 355 din 16.06.1971) a pus bazele colecției și apoi ale **secției de etnografie** a muzeului nostru. Considerăm că publicarea acestui medalion, deși scris pe alocuri în limbajul epocii, ne ajută să cunoaștem mai bine un om care și-a pus întreaga energie în slujba celor în mijlocul cărora a trăit, un **OM** așa cum puțini întâlnim în zilele noastre (Feodosia Rotaru).